

FOAIA DIECEZANĂ

Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului

..... APARE DUMINECA .....

Prețul abonamentului:	Manuscrisele nu se înapoiază și se adresează redacției „Foaia Diecezană”; iar banii pentru abonamente și inserațiuni se trimit administrației „TIPOGRAFIA și LIBRĂRIA DIECEZANĂ” în Caransebeș.	Prețul inserțiunilor:
Pe un an . . . . . 160 Lei		Pentru publicațiuni oficiale, concurse, edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 120 Lei, până la 200 de cuvinte 180 Lei, de aci în sus 200 . . .
Pe jumătate de an . . . . . 80 „		
Pe un pătrar de an . . . . . 40 „		
Un număr . . . . . 3 Lei.		
Pentru străinătate pe un an . . . . . 260 Lei.		

Carol Lazăr.

S'a stins încă un stejar din vechea gardă a învățământului primar-confesional.

Se duc rând pe rând dintre noi toți acei neînfrânați luptători ai altarului, iubii cântăreți ai stranelor și eminenții dirijori de coruri din casele culturale și bisericile noastre.

Se duse și revizorul „Coari”...

Fire modestă, bună și prietenoasă, înflăcărat întotdeauna în acțiunea națională, acest dascăl al școlii confesionale de pe vremuri, a dus operă de jertfă nemuritoare pe ogorul învățământului primar și bisericesc; iată pentru ce autoritățile înalte, recunoscătoare, îl numesc primul revizor la înființarea județului Caraș.

Munca lui nu s'a restrâns în cei patru pereți ai școlii, ci dimineața era la strană, peste zi în școală și biserică, iar seara la casa culturală. În această casă, eminentul eirijor și valorosul bibliotecar al cărții românești, prin interpretarea cântărilor: Mântuire, Eroii, etc. ale marelui Vidu, ținea deșteaptă conștiința națională. Cântăreț al „Arenelor romane” dela 1906, el își făurește crezul lui patriotic la Reunirea de cetire și cântări.

Deși plătit slăbuți și supus tuturor privațiunilor, dascălul Carol Lazăr, nu pregetă a-și neglija chiar căminul său spre a petrece între școlarii, coriștii și enoriașii comunei sale. La târgurile săptămânale, pe lângă ușa lui „Taica Prota”, era deschisă și ușa dascălului Lazăr, arătând prin aceasta, interes permanent țărânimii pe care o îndemna să-și păstreze cu dârzenie credința și legea strămoșească.

Pe lângă comorile sale sufletești profunde, ocupațiile sale obositoare și atât de absorbivante, a mai găsit timp, prin sânguința sa, ca să-și strige durerile și'n coloanele ziarelor.

Dar pentru aceasta a suferit atacuri pătimașe; sufletul său creștinesc însă s'a arătat iertător față de dușmani.

El a știut să strecoare în sufletele ispitite de toate corupțiile și de toate anarhiile, simțul de ordine și instinctul frumuseții.

Cu firea-i energică și impunătoare a știut să se facă respectat, ascultat, și mult iubit de toți aceia, cari au fost sub ordinele sale cât și de coriștii săi.

Temelia caracterului său a fost voința și curajul. S'a făcut iubit numai prin forța caracterului său integru. Numai caracterele ferme — cum era al său — sunt trăinicia poporului de care aparțin, sunt cheazășia viitorului așteptat: Mai ales națiunea noastră are mare nevoie de astfel de caractere.

Carol Lazăr, a știut să se sacrifice în interesul binelui, dreptății și adevărului. Principiile frumoase pentru dânsul n'au fost vorbe seci, el a știut să le dea valoare.

Toți câți l-au cunoscut își vor aminti cu venerațiune de el, căci și-a câștigat o glorie prin munca depusă atât în școală cât și'n afară de școală.

Carol Lazăr, a fost nobil la suflet, cinstit. care a lucrat numai din dragostea de a lucra, din simțământul onoarei muncii din caracterul său. A fost însuflețit de sentimentul datoriei de aceea munca lui a fost o binecuvântare; a fost bine pregătit, s'a cunoscut pe sine și datoritiile ce le-a avut.

Carol Lazăr, să ne fie, nouă învățătorilor, un puternic impuls către luptă și disciplinare a caracterului.

Corpul didactic, care jelește acest suflet curat al neamului, depune o lacrimă de sinceră admirație pe mormântul scump al dispărutului dintre noi.

Iosif Crețu - Caraș,

La Becicherecul-mic...

La 4 Decembrie a. c. în *Becicherecul-mic*, cu tot cerul plumburiu și cu toată ploaia care neconținut se cernea ca prin sită, Banatul cultural și muzical însoțit de sufletul țării întregi, a luat parte la desvelirea monumentului ridicat nemuritorului apostol bănățan, preotul-învățător de odinioară *Dimitrie Țichindeal*.

Marile serbări bănățene de Duminecă au fost cu adevărat momente solemne de pelerinaj la mormântul unui apostol al neamului său.

Acolo la vestul marginal al Țării, înaintea crucii monument, ridicată pentru proslăvirea aprigului luptător, s'a înălțat spre ceruri glasul reprezentanților bisericii străbune, la al cărei altar a servit o viață întreagă preotul *Dimitrie Țichindeal*...

Caransebeșul cultural și muzical de totdeauna și de data aceasta s'a afirmat. Orașul lui Haliciu, Efrem Zăcan, a lui Doda, Patriciu și Ion Drăgălina a luat parte activă la marile serbări din Becicherec, prin participarea Corului Catedralei noastre.

O mai frumoasă și impunătoare manifestație ca cea dela Becicherecul-mic, nu se poate vedea!

Iar... pentru cei cari au fost acolo și simt românește, momentele trăite în nemijlocita apropiere a monumentului ridicat apostolului bănățan *Dimitrie Țichindeal*, au fost momente de reculegere, înălțare și solidarizare a sufletului românesc.

C.

„Literatura care înălța sufletul

celor vechi ai noștri, făcând dintrânșii oameni credincioși, cinstiți și buni patrioți:

„Când se ridică vrăjmașii asupra ta citește psalmii: 3, 19, 30, 31. Când auzi de ciumă, zi psalmul: 90. Când ai căzut în păcat, zi psalmii: 45, 46, 50, 70, 72. Când mergi la Domnie să te judece cineva, zi psalmii: 20, 75. Când va cădea vr'o frică peste tine, zi psalmii: 6, 66, 67. Când ai supărări dela dracul, zi psalmul: 37. Când cazi la închisoare sau la robie, zi psalmul: 69. Când vor fi trăsnete și fulgere și grindină, zi psalmul: 84. Când vei merge la războiu, zi psalmul: 27. Când vei începe la pâne nouă sau la vii, sau la orice fel de poame, zi psalmul: 33”.

Vor mai fi în țara noastră creștini, cari să citească acest soi de ziare zilnice, fără amaruri, fără minciuni?!”

Poporul Românesc.

Pe pământul făgăduinței...

— Note de drum —

De ing. Petru Fotoc

Țara profețiilor.

Așa cred, că cetitorul, care cu bunăvoință a urmărit descrierea de până acu, a observat niziunța autorului nu după succese literare, ci a prezenta-o iconă clară, asupra celor văzute în decursul călătoriei de față, așa cum un pelerin mirean a putut percepe aceia, ce i-s'a înfățișat. La adu atul notelor de drum, n'am făcut uz nici de hiperzel de religiozitate, și am îmbrăcat haina la modă, a indiferentismului întru credință, ci am mers pe calea aurie: a mulțumii eul meu și cunoștințele pe cari mi le-am agonisit din carte și viață, să le aduc în concordanță cu haina sufletească, care satisface omul înzestrat cu calitățile bunului credincios. Scrisul meu nu e tendențios, nu are alt rost de cât înprospătarea celor învățate și a servi cu unele complectări cu cari geografia ne-a remas datoare. Stilul e al nostru al tuturor, nu al pretinsului literat — nu, că acela vine *sponte sua* și nu luptă cu gramatică și poetică.

Am crezut de necesară această mărturisire, acu când am ajuns a trata din părțile cele mai subline ale trecutului nostru creștinesc, ca să nu fiu considerat ca un intrus în materie. Însemnările nu sunt ale bisericanului, nu ale inginerului, ci ale călătorului, care și până acu a mai furișat în tiparniță și alte impresii.

Pământul făgăduinței e *Palestina* de astăzi, patrunghiul dintre Marea mediterană și Iordan, Siria și Arabia. Se compune din provinciile *Iudeia*, *Samaria* și *Galilea*. Trecutul acestui pământ îl aflăm cu 2000 de ani a. C., când se așează aici neamul lui *Avram*. Unchiul său *Iacob* — care se chema și *Israel* — cel, ce a luptat cu Dumnezeu este părintele *fiilor lui Israel*, cari mânați de foame, părăsesc *Palestina*, ca apoi sub conducerea lui *Moise*, să se reîntoarcă din *Egipt*, după 400 de ani, în *Cananul* dorit, în *Pământul făgăduinței*. Istoria ne este cunoscută, e comună cu cea a evreimei.

Aici se începe monoteismul, când *Moise* declară și recunoaște puterea lui *Iehova*, asupra poporului său.

Din punct de vedere orografic, *Palestina* e e regiune deluroasă, ba chiar muntoasă, pen-trucă ramificațiile *Libanului*, îi acoperă suprafața în partea cea mai mare; la litoral și în valea *Iordanului* șesuri, aiurea platouri și ținutul bogat *Isreel*. E săracă în apă și din acest motiv a fost

neglijată și agricultura. E de amintit Iordanul, Marea Tiberiadei și cea moartă, apoi mocirlele.

Baza munților e peatră de nisip și conțin cărbune, lignit, bitumen, asfalt, sare. Se găsește apoi și chihlimbar. Bogățiile acestea așteaptă numai capitalul necesar, ca să fie desfundate. Incercările de exploatare de acu 50 ani, au fost întrerupte din cauza războiului. Solul în urma exploatarilor iraționale de păduri a sărăcit și acu aproape țara întreagă se prezintă în forma ținuturilor despădurite dela litoralul adriatic și în deosebi pe platoul dela Doberdo, de duioasă amintire. Acest fapt a contribuit în mod indiscutabil și la alterarea referințelor climatice. Impădurirea acestui deșert, este un postulat imperativ, pentru viitorul și binele țării. Înțelegând acestea, lucrările de a acapara silviculturii, ce i-s'a răpit, sunt în curs de executare. Să perindează văi călcăroase, lipsite de apă și verdeață. E un tablou de culoare prăfuită și de un verde uscat de soare. Peatră și iar peatră, din care mult citatul dinte de fier al atâtor veacuri, angajând căldură, ploile de sezon, vântul uscat, „sirocco” și cel ce aduce umeditatea „samun”-a măcinat peatră în *terra rosa*, pe care o muncesc brațele uscăcioase ale populației și îngrijindu-o cu îngrășămintele necesare, stoarce din ea pâinea de toate zilele. Coastele sunt împodobite cu grădini draguțe, în cari pământul roditor e barat în terase și puțin cum e, se scormonește pentru a fi cultivat. Mi-am pus întrebarea, oare acesta a fost Canaanul dorit de evreime, făgăduința pusă lor în vedere? Și mi-am zis cu alții: *Ridicarea sufletească și conservarea etnică a neamului lui Moise, trebuie să fi fost Canaanul simbolizat prin învățăturile Mântuitorului nostru.*

Clima e foarte variabilă, datorită circumstanțelor fizice, cari dominează. Temperatura nu se ridică la cea tropicală, dar nici nu scade sub + 5—6° C. Earna e înlocuită cu perioada de ploaie, vânt e mult. Numărul zilelor vânturoase se urcă anual la 200, iar al celor de ploaie 190, cari se încep la finea lui Septembrie și tin până în Martie ori April. În Ierusalim, numărul zilelor de ploaie e numai 52 și la an umiditatea nu trece peste 661 m/m., iar temperatura anuală medie este + 15.9° C. Din Mai până în Septembrie nu ploaie deloc, ba chiar nu se ivesc nici nouri. Apa trebuitoare se aduce din depărtare, — în unele locuri cu trenul — și împreună cu cea din ploaie, se păstrează în cisterne, de unde se cară la case cu vedie de tinichia sau ulcioare mari de pământ, dar mai mult pentru acest scop, se folosește *burduful de oaie*, care este jupuită astfel, că e

intactă pielea de pe toate membrele corpului, și când burduful se umple cu apă, ia întru toate forma animalului. În munți obvin și ninsori. La mare temperatura e tropicală. Clima e sănătoasă.

(Va urma).

Ortodoxia în Ticvaniul-mare.

de pr. Ilie Hergan.

..... „Fărnice! Scoate întâi bârna din ochiul tău; și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău!”

Nu-mi pot încheia publicația referitoare la frământările confesionale din Ticvaniul-mare, fără să mă opresc într'un articol separat asupra prefeței broșurii „Unirea la Ticvaniul-mare la 1852”.

Această prefață caracterizează perfect cărturarii uniți și respective pe dl. Nicolae Brânzeu în calitate de canonic și indică dela început genul lucrării, care păcat că ocure în catalogul unor librării între cărțile de literatură religioasă.

Dl. canonic accentuează în capul prefeței că: „După dorința ce o avem, de a avea câte o scurtă monografie a unirii din fiecare parohie a noastră, dăm istoricul unirii în parohia Ticvaniului-mare”.

Cercetătorul mai de aproape al chestiei însă, chiar din șirele imediat următoare constatată, că nu monografia parohiei, ci cu totul alta ese grija, pe care cărturarul episcopiei din Logoj de grabă căută s'o dosească sub masca patriotice preocupări.

Și anume prefața conține: „Fruntașe între frunțase cea mai de seamă parohie unită în județul Caras, în timpul mai nou n'a putut cruțată de veleitățile unei opere sinistre, prin care unii dau dovadă, că nu înțeleg să admită consolidarea pașnică a neamului în cădrea României întregite. Rezultatul a fost o mică spărtură la unitatea religioasă a poporului din această comună, a cărei menținere nime dintre conducătorii neamului nu o dorește și totuși.... se crede că trebuie menținută, cu orice preț!”

Va să zică.... „mica spărtură” (?) îi doare, dar nu li-ar mai fi ars lor de monografii!

Ei bine, acest pasagiu cere lămurire, e chestia cu mult mai alt fel decât ca peste ea să se treacă, cum face dl. canonic dar prin aluzii înepătoare.

Trbuie accentuat întâi de toate, că nici stingerea parohiei ort. la 1852, nici prigoanele ulterioare n'au rupt firul ortodoxiei în Ticvaniul-mare, așa că despre unitatea religioasă a poporului de aci se poate vorbi numai pentru data anterioară anului 1852.

Adevărat, că reînfințării parohiei ort. (la 1925) i-au dat curs, grăbindu-o reveniții dela unire. Dar aceștia s'au alăturat la locuitorii comunei născuți și botezați ort., cari nici odată nu și-au părăsit legea strămoșească.

Istoria revenirii acestor ticvânești la ortodoxie, foarte pe scurt, este următoarea:

Între preotul Avel Pop de o parte și între învățătorii C. și S. pe de altă parte s'a iscat neînțelegere. Ticvâneștii se despart în adepții preotului și în partizanii învățătorilor. Se nasc 2 partide și din singurul cor al satului se aleg două coruri. — Relațiile dintre

grupări se înăspresc așa de tare, încât dela un moment s'a simțit, că ele nu mai pot fi împreună nici chiar în cele religioase-bisericești. O parte pâra pe preot, cealaltă pe învățător și una și alta cerând Episcopiei din Lugoj dreptatea pentru sine, pe lângă amenințarea, că la din contră se va desuni.

Episcopia firește cu greu se putea pronunța în cauza neînțelegerilor dela Ticvani și nu a răspuns la arătări. — Atunci — după cum însuși mi-a istorisit — unul din învățătorii din cestiune s'a prezentat personal la Lugoj, cerând delăturarea preotului Avel Pop din Ticvaniul-mare. A pus celor dela episcopia de aci în vedere, că dacă mai stau la îndoială și nu dau atenție cererii sale — își va continua drumul și va deslega problema dela Ticvani cu ajutorul episcopiei ort. a Caransebeșului.

În urma pășirii acesteia energice, popa Avel este transferat, spre adâncă mâhnire a partizanilor săi, cari se așteptau, ca să capete de al doilea preot și pe ginerele lui, dar nu ca să le fie mutat și preotul Avel.

Ei nu mai stau la îndoială, ci să gâdesc a-și traduce în faptă amenințarea, de a se desuni.

Unii din ei se prezintă la oficiul protopopesic ort. rom. din Oravița după informații în cauza trecerii lor la ortodoxie. Acest oficiu nu s'a gândit la prozelitism. Dar convins că ticvănienții sunt nestrămutați în hotărârea lor — a cedat insistenței lor, dându-le îndrumările asupra formalităților de trecere religioasă. Concrede apoi pe cei trecuți păstoririi preotului din Secaș și grijește, ca să se facă demersurile la Ministerul Cultelor, întru recunoașterea oficioasă a parohiei reînființate.

La atât se mărginește rolul feșelor bisericesti ort. întru reînființarea parohiei ort. din Ticvaniul-mare. Iar după ce această parohie a fost recunoscută oficios, e firesc și just să ceară și drepturile asupra bunurilor de care ortodoxia de aci a fost despoiată.

Di. canonic însă evaluează rolul acesta și cererea parohiei ort. de „operă sinistrală....“

Sinistru.... acest rol?

Dar atunci; care-i evaluează rolul ce s'ar potrivea următoarei atitudini, prin care uniții au urmărit împiedecarea știrbirii lor la Ticvaniul-mare? :

Și adecă, văzând episcopatul din Lugoj pornirea partizanilor preotului transferat dela Ticvaniul-mare și pentru ca să nu-i piardă de sub jurisdicțiunea sa, li-a făgăduit repararea măsurii luate, în sensul dorințelor lor. Dar de geaba, căci ei rămân neclintii în hotărârea lor, chiar și în urma ieșirii mai multor delegații și chiar și a Prea Sfințitului Nicolescu la fața locului. S'a gândit atunci episcopatul unit că dacă va numi administrator parohial la Ticvani pe Drul Gh. Fireza, acesta prin contactul direct și mai îndelungat cu poporul de aci va stavili curentul de revenire la ortodoxie. Curent iscat în Ticvaniul-mare, accentuează din motivele interne ce-am arătat și fără nici o presiune din afară, cum i-ar plăcea diul canonic Brânzeu să poată susține.

Secretarul episcopesc Dr. Gh. Fireza ca administratorul parohiei unite din Ticvaniul-mare, în propovăduirea statorniciei în credința papistașă întrece orice zel, luând îndignătoare înfățișare de luptător contra unității.... contra solidarizării și înfrățirii noastre naționale. Spre exemplu: prinde odată prilej să pună unora din pricină, întrebarea, că de ce vrer să se facă ortodoxi? A primit răspunsul de sensul următor: fiindcă acum suntem într-o Românie Mare, nu ne mai

despart hotare teritoriale și nu-i bine să mai cunoaștem nici bariere sufletești, ci toți să fim de aceea religie cu frații regăteni.

Noi suntem frați cu italienii, a zis mai departe esmislul gr. cat.... și trebuie să fim de o religie cu ei.

Ba! : Italianii ni sunt numai verișori, a replicat ticvănianul care nu se lăsă convins de secretarul episcopesc, ci susținea că Românii de pretutindenea ne sunt frați și religia majorității lor trebuie s'o urmăm; un neam și o credință să fim.

Cu cine să fim de o credință? . . . . .

Forurile competente, poate negăsind evalueativ pentru propaganda de soiul acesta, sau poate sfîndu-se de habotnica nerușinare a unor fanatici de interes, nu au mai luat „măsurile necesare“ cerute de ticvănienți.

Cei dela Lugoj în loc să tacă, mulțumiți că au scăpat teferi, prin pana Drului Brânzeu acuză pe alții: „că nu înțeleg să admită consolidarea pașnică a neamului....“

Ce privește spărtura la unitatea religioasă a poporului din Ticvaniul-mare, repet, aceia s'a produs la 1852. — Cât despre revenirea la ortodoxie a unor uniți de aci, prin aceea, iată se acopere nișel spărtura mare, începută la unitatea religioasă a neamului românesc la 1800.

Repararea acestei spărturi însă nu supere pe bisericanii uniți, cari dacă vor să dea dovadă de patriotism și naționalism adevărat înțelegă pe românul unit G. Barițiu cel „întreg la suflet și la inimă“, care zice că: *Prin unire cu Roma corpul națiunii s'a despicat în două și sa produs o rană foarte dureroasă, o rană care strică în mod simțitor întreg organismul*. Înțelegă pe Barițiu și execute dorința lui Simion Bărnuțiu, dorință pe care acest vulcan de însuflețire românească a cuprins-o în punctul 2 al programului votat pe Câmpia libertății la 1848 și anume: *cerea reintegrarea vechei noastre unități sufletești, cum a fost înainte de 1700.*

(Urmează)

In mijlocul nostru.

„Trimis a fost.... dela Dumnezeu“.
(Luca 1, 26.)

a) Așa a fost bunăvoința lui Christos-Dumnezeu, să se nască din mamă-femeie, ca astfel să fie în mijlocul nostru. Făcându-se Cuvântul om, a înălțat la sine firea cea omească, acel suflet fără seamăn... Născându-se din mamă, a înălțat pe Preasfânta Fecioară la slava de Maică a lui Dumnezeu... Fiind dintre noi, pe noi pe toți ne-a recunoscut frați ai săi, *ne-a înălțat la cinstea de frați ai lui Dumnezeu*. Ce slavă, ce bucurie: Dumnezeu, Maica lui Dumnezeu, frați ai lui Dumnezeu împreună! Dintr'un astfel de neam ne tragem. Din colibă și din peșteră ne-am înălțat la o cinste ca aceasta. Și aceasta trebuie trăită, savurată.

b) Prin Maica sa, El s'a icuit între noi. Legătura aceasta ne sfințește pe noi. „Au nu

sunt Mama lui și frații lui între noi?" Să zicem și noi aceasta, dându-i înțelesul sfințitor. Christos a voit să aibă o casă pământească, leagăn... a vrut să aibă vatră părintească pe pământ. El este fratele cel bun al nostru. Cum ar trebui să i ne facem asemenea! Câtă asemănare între Iisus și Maica sa; atunci noi, ceilalți frați de ce să fim altfel? „Desbrăcați-vă din omul cel vechiu și întru cel nou să vă îmbrăcați... Imbrăcați-vă întru milostivirile îndurărilor, întru bunătațe, întru smerenie, întru blândețe, întru îndelungă răbdare“. (Col. 2, 9 și 12.) Acestea sunt însușirile lui Christos.

c) Ingerul Domnului se pogoară cu bucurie și intră în casă cu fața strălucitoare. E noapte, miezul nopții de 25 Martie. Căscioara din Nazaret e plină de liniștea vechiului sabbat, în care Domnul a grăit oarecând cu Adam. Preasfânta Fecioară e adâncită întru Domnul și întru Domnul se leagănă ca o floare de lotus pe întinsul oceanului. Simția apropierea acestei minute. Dumnezeu atinse inima Fecioarei și sufletul ei s'a înălțat în extaz: Acum intră Ingerul Domnului și cu iubire plină de supunere privește spre Împărăteasa sa. El îi vede cununa de curcubeu deasupra capului. E cununa Duhului sfânt. Și Ingerul se închină cucernic: Bucură-te, Marie! — Să ne sânguim să fim și noi modești și în sentimente și în felul cum ne prezentăm în lume.

Prohászka Ottokár, traducere de Pr. F. Codreanu

„Ce este un concordat cu Vaticanul?”

de Isaia Suru.

Tot în ortodoxie și la noi idealul religios și cel național se identificau — de unde poporul o numește legea românească — în deosebi în vremurile de grea cumpănă prin care a trecut neamul nostru. De exemplu în Ardeal suferința neamului era și suferința Bisericii și vice-versa: Tot așa în principate, când binele țării cerea, Biserica și-a jertfit averile, întocmai după cum o mamă își sacrifică și cămașa pentru fiica ei!. Ba la noi Biserica a avut un rol și mai mare, fiind la început singurul așezământ cultural. Și câte nu s'ar putea spune în această privință. Iată deci la noi Statul a fost într'un raport așa de strâns cu Biserica, încât au concrescut, întocmai ca doi pomi, pe cari îi unești din timpul cât sunt fragezi; când trunchiul unuia a fost vătămat, el s'a hrănit prin vasele celuilalt trunchiu și vice-versa. Deci Statul român nu

este organizare, alcătuire teoretică sau artificială ci este rezultatul unui proces istoric, unei dezvoltări de veacuri cu un caracter specific românesc¹⁸). Este un stat național ortodox. Raportul de strânsă legătură l'am putea clasa la regimul juridic al privilegierii, și anume tip constituțional; dar acest raport la noi a fost unic în felul lui, căci dacă Biserica ortodoxă a și fost privilegiata de Statul român, celelalte confesiuni nu a suferit vre-o vătămare nici măcar în ceea ce privește situația juridică a bunurilor bisericești¹⁹) și mai de grabă Statul român a vătămat averea Bisericii oficiale ca la 1864²⁰). Deci tipul românesc a fost ceva aparte, unic în felul lui.

Dar, la începutul secolului precedent sub influența curentelor străine, venite din apus, Statul a căutat să se ridice deasupra Bisericii, călcând astfel independența ei, creând din instituție, în Stat, cum era mai înainte, o instituție de Stat²¹). Această înălțare a început încetul cu încetul pe timpul lui Ștefan Văgăreanu, și apoi a regulamentului organic²²) și a durat până înainte de unire (1918). Rezultatul a fost situația Bisericii ortodoxe (morală) în care ne-am găsit înainte de 1918²³). După înfăptuirea României mari, pe lângă organizație unitară a Bisericii ortodoxe — fiindcă fiecare provincie avea legislația ei, — trebuia ca și raportul dintre Biserica și Stat să se stabilească potrivit puternicei tradiții istorice și politice, și potrivit cu interesele de consolidare, a Statului nostru cu caracter unitar, și potrivit cu principiile civilizației moderne — față de celelalte confesiuni. Deci un raport în care să se țină seama (de vremurile noastre) de trecut, a cărei depozitari suntem și a vremurilor noi în cari ne găsim după 1918. Acest raport a fost fixat în principiu în constituția României (1923), art. 22. Aici a fost fixat regimul juridic al libertății și anume cel al autonomiei. Se garantează tuturor cultelor o deopotrivă libertate și protecțiune; se fixează caracterul Bisericii ortodoxe dominantă în sensul că este religia marelui majorității a Românilor — deci situația de fapt că națiunea română, aproape în întregime aparține credinței ortodoxe, — indirect reese caracterul ortodox al Statului român, deoarece Statul român nu este decât organizația juridică a națiunii române²⁴) devine și o situație de drept. Apoi se fixează caracterul național al Bisericii ortodoxe și greco-

18) Cândea o. c. p. 3.

19) P. S. Vartolomeu arhiv. pt. drept. și pol. 1919 Iul. Sept. p. 119.

20) Idem p. 120;

21) Idem 162;

22 și 23) Idem 179 sq.

24) Cfr. Musolini (pt. Italia) Devoghel o. p. 297 și I. Matei val. concor. p. 7—8.

catolice (unite). Dacă i-se dă și Bisericii unite acest caracter este că credincioșii acestei Biserici — excepție o parte din conducătorii ei — pe cari Biserica ortodoxă i-a crescut până la 1700 au rămas cu sufletul și pe mai departe legat de neam. Dragostea ce le-a fost imprimată de legea strămoșească au păstrat-o și după unire. Catholicismul în cei 200 de ani n'a putut să le rupă legăturile de limbă și de sânge cu restul neamului românesc, fiindcă în sufletul lor catholicismul n'a putut pătrunde, fiind ceva străin. I-s'a mai dat Bisericii unite acest caracter, pentru ca să-i arate că în viitor ambele Biserici vor avea acelaș drum de parcurs, acel al intereselor neamului românesc²⁵⁾.

În urma acestui principiu Statul nostru se declară un Stat laic, unic în felul lui, prin aceea că acordă libertate tuturor, fără a se despărți de tradiția, de trecutul neamului, care nu-i decât o rădăcină și o parte din trunchiul Statului nostru de astăzi.

Dar aicătuirea și aplicarea defectuoasă a acestui principiu din constituție a făcut ca autonomia să devină în ultimul timp un miraj²⁶⁾. Să amintim numai pătrunderea și amestecul politice în Biserică²⁷⁾ și apoi cât privește protecțiunea egală pentru toate cultele, nedreptățirea Bisericii ortodoxe în raport cu celelalte culte, nedreptățire ce a fost relevată cu atâta competență de cei în drept²⁸⁾, ne edifică pe deplin. Ce să mai spunem, de situația privilegiată a confesiunii catolice, (Rom. cat., armeni și uniți) care i s'a creiat prin concordat? Despre faptul că Statul nostru nu se va despărți de tradiția neamului, conducătorii, diferitele guverne n'au ținut seamă decât în discursuri!

2. Problema catholicismului în România.

a) Propaganda catolică la Români.

Urme de propaganda catolică la români. avem deja în sec. XIII, când papa Grigorie IX îi grijește să aibe episcopi catolici, pentru convertirea românilor, fapt ce se vede din scrisoarea lui către Bela IV al Ungariei²⁹⁾. În sec. XIV propaganda catolică în Principatele Române este destul de intensă, fiind făcută de ordinul Franciscanilor, în ajutorul propagandei catolice, vine

și faptul, că D-na Clara, mama lui Ladislau voevodul țării Munteniei era catolică, iar în Moldova, Voievodul Lascu deasemenea are legături cu Grigorie IX. Acest voevod a sprijinit pe catolici să poată face o episcopie de Siret³⁰⁾.

În sec. XV avem urme de misiunea catolică dela Târgoviște; propaganda este sprijinită de Mihnea cel rău³¹⁾. În secolele următoare, propaganda continuă E destul să amintesc, că iezuiții în sec. XVIII au chiar și o reședință la Iași³²⁾.

În sec. XIX propaganda e și mai mare; catolicii nu după puțină trudă, reușesc să aibă un episcop vizitator; se fac presiuni chiar de către agentul diplomatic al Austriei dela Constantinopol în favoarea catolicilor³³⁾. Mai târziu acest episcop devine stabil la Nicopole³⁴⁾ de unde își exercită jurisdicțiunea pentru Muntenia. Pela mijlocul secolului trecut se așează la Cioplea lângă București, apoi chiar în București cu titlul de „arhiepiscop latin de București“ pentru care, ceartă s'a făcut între conducătorii țării de pe atunci³⁵⁾. Dar, domnitorii ortodoxi de mai înainte nu mai erau. Rege era Carol I căruia îi plăcu să se facă după gustul catolicilor³⁶⁾, deci opoziția ușor putea fi învinsă.

În Ardeal propaganda era și mai aprigă. Ungaria chiar dela zămislirea ei ca Stat, la anul 1000, i s'a imprimat caracterul catolic³⁷⁾ așa că statul unguresc chiar de pe atunci începe să fie în slujba catholicismului. Ajutorul pe care Statul unguresc l-a dat catholicismului, a fost parte drept recunoștință pentru influența politică a scaunului papal, cărcia îi datorește mai mult origina sa³⁸⁾, parte, că acest catholicism îi servea ca un instrument politic de care se foloseau înlauntrul țării ca de un mijloc de maghiarizare, de cucerire a diferitelor națiuni din cuprinsul țării prin distrugerea lor sub aspect etnic. Deci acest scop se urmărea și față de națiunea română. În timpul cât a durat aceasta propagandă începând cam de pela 1000 și până la 1918 cu o mică întrerupere dela 1526 până la 1699 — epoca propagandei protestante, deci cam 840 de ani³⁹⁾ mijloacele au fost diferite, începând dela cele opresive — deja și pe timpul lui Ludovic, în sec. XIV⁴⁰⁾ — până la cele dela 1700, adică unire în schimbul unor

25) Gh. Ciuhandu în discurs La Senat. Bis. noastră și oultele minoritare p. 92.

26) Dr. G. Boroianu „Viitorul“ No. 2 1930.

27) Elementului mirian i s'a dat dreptul să participe la conducerea Bisericii dar nu pentru a introduce pătimile politice ci pentru a desvolta o activitate și o colaborare. Dar, la noi, numai cu politica ne-am ales. Ce să mai zicem de faptul, că elementul mirian are votul decisiv și nu clerul.

28) Ciuhandu o. c. p. 115 sq. I. P. 5. Patriarhul Miron. Cuvânt. cu prilejul mesagiului regal 1930.

29) Melhisedec. Papa și Bis. ortod. actuală p. 5.

30) Idem p. 7-8

31) Idem 11.

32) Idem 32.

33) Idem p. 50 sq.

34) Idem p. 70.

35) Arhim. Scriban rev. „Viitorul“ No. 1 1930.

36) Idem.

37) Ciuhandu o. c. p. 90

38) N. Bălan. Biserica împotrivă concordatului p. 28.

39) Bogdan Duică discurs la Senat Biserica noastră și cult. minor. o. c.

40) Melhisedec o. c. p. 6.

interese materiale. Rezultatul pe care l-a avut, îl vedem și îl simțim și acum în deosebi după unirea tuturor românilor într-o singură țară. Despre acest rezultat și-au dat bine seama și cei mai luminați bărbați, reprezentanți ai uniților, ca un Tr. Laurian, G. Sincai, P. Maior, P. Ilarion, A. S. Suluț etc. când zic, că o parte din Români se „unguriră“, că unirea a avut de rezultat ura dintre frați, că papei i-a trebuit românii numai ca să-i supună⁴¹⁾, pierderile poporului român sub raport etnic, în folosul catolicismului⁴²⁾ etc. Dar cea mai mare parte a românilor uniți n'a putut fi înstrăinată, sufletul lor a rămas și pe mai departe legat de legea strămoșească. Și acum o întrebare. Dece catolicismul cu toată agresiunea lui n'a putut face decât ceace a făcut? Dece sufletul poporului român n'a putut fi înstrăinat, catolicizat? Dece legea strămoșească, cea ortodoxă, le-a fost așa de scumpă, încât și la 1700, unde sărmanul popor, s'a priceput și el, n'a cedat? La Sfânta cuminecătură și cu vin și cu pânie, la cântările bisericesti, rit, etc., a ținut și pe mai departe! La aceasta voiu răspunde în cele următoare.

(Urmează)

ȘTIRI

Locale.

Duminecă în 4 l. c. a predicat pâr. profesor de religie *Dimitrie Soceneanțu*. Analizând evanghelia *Duminecii*, Dsa a insistat cu deosebire asupra credinței celei tari a femeiei de 18 ani gârbovă. Deasemeni a arătat că facerea de bine, ajutorarea aproapelui nu sunt eschise dinaintea Domnului, oricând ar fi făcute, vindecarea femeiei celei care trăise atâția ani în continue neputințe, este un suprem exemplu de iubirea de aproapelui nostru, și în aceeaș măsură, de preamărirea lui Dumnezeu tatăl tuturor.

*

Marți la serbătoarea sfântului *Nicolaie* a vorbit pâr. profesor *Filip Pop* dela liceul din localitate. Dsa ne-a întreținut cu descoperirea frumoaselor virtuți ale Sfântului *Nicolaie*, episcopul *Mirelor Lichiei*, pe care posteritatea creștină l-a onorat cu numirea de *Părintele erarh Nicolae*. Credința acestui bărbat a făcut minuni; a readus liniștea în biserică asigurându-și titlul de *îndreptător al credinței*; a ajutat pe săraci și nevoiași, a însănătoșit sufletele slabe și a făcut risipă cu bună-tatea și blândeța sa.... Este un exemplu potrivit lumii, bântuite astăzi de toate molimile.

Corul Catedral și-a dat tributul său cu ambele ocaziuni.

41) N. Bălan. Bis. neam. p. 131 sq.

42) G. Ciuhandu o. c. p. 91.

Sfântul Sinod. Intru continuarea sesiunii din primăvara acestui an, Sfântul Sinod a fost convocat la București pe ziua de 1 Decembrie a. c. În această sesiune extraordinară Sfântul Sinod s'a ocupat de mai multe chestiuni importante și la ordinea zilei. Așa înire altele s'a ocupat de chestiunea înmulțirii sectanților, o problemă tot pe atât de îngrozitoare ca și înmulțirea ateștilor, materialștilor și a tuturor necredincioșilor.

Pentru muzeul eparhial au mai donat: preotul *Nicolae Călniceanu* din Butin un pentecostari slavonesc din anul 1731; învățătorul-fondator *George Cătană* din Valeadenii o cruce de lemn cu pedestal sculptată, foarte veche, o icoană reprezentând Nașterea Domnului, un sigil vechi, un călimar de lemn, un șarpe petrificat și 9 scoici, un corn de căprioară, precum și diferite bancnote și monezi vechi, române și străine.

Mulțumim și pe această sufletului mărinimos, care se dovedește deopotrivă grijuliu pentru instituțiile noastre culturale, precum și tuturor binevoitorilor donatori!

† **Petru Lepa** fost comerciant în Caransebeș, a adormit în Domnul *Dumineca* trecută în București, în etate de 69 de ani. Cu răposatul se duce din rândurile noastre un Român și biserican de elită.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Dela uniunea foștilor Internați și întemnițați politici. Având în vedere că demersurile făcute de „Uniunea foștilor internați și întemnițați politici din Ardeal“, în favorul acestor martiri pentru neam și țară, au întâmpinat atențiunea binevoitoare la forurile în drept; pentru ca să putem alcătui tabloul tuturor foștilor internați și întemnițați politici, din cursul războiului, precum și dinainte de război, toți cei interesați sunt rugați să-și comunice de urgență datele personale la adresa d-lui Dr. Sebastian Stanca consilier eparhial Cluj Str. Iuliu Maniu Nr. 31.

Familia Spătan, Budiu și Soceneanțu mulțumește din suflet P. O. D. adm. protopresbiteră și preoților slujitori, precum și tuturor acelor cari prin scris și prezență au luat parte la marea durere încercată prin pierderea scumpului și neuitatului lor părinte, bunic și socru Pr. Aureliu Spătan paroh ort. în Sacul.

CONCURSE.

Consiliul parohial al bisericii ort. române din Prigor în baza decisului Venerabilului Consiliu eparhial Nr. 6503 B din 19 Noembrie 1932 publica concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Foaia Diecezană“ pentru ocuparea postului de paroh în parohia de clasa II-a din Prigor cu filia Putna, ce devine vacantă prin trecerea parohului Iosif Câmpeanu ca protopresbiter la parohia din Orșova.

Emolumente:

1. Sesiunea parohială constătătoare din 42 jughere în materie și 24 jughere în filie, pământ arabil și fânaț după care alesul preot va plăti toate impozitele.

2. Leafă fixă de 360 Lei dela materă și 60 Lei dela filie anual, în care se cuprinde birul parohial și slujba înmormântărilor simple.

3. Taxele stoiare uzitate.

4. În lipsă de casă parohială, alesul va avea să se îngrijească singur de locuință și lemne.

Se observe că în caz când filia Putna ar deveni parohie materă, atunci venitele preotului din Prigor scad la propriile mijloace ale parohiei.

5. Concurenții au să producă act de învoire dela Prea Sfințitul Domn Episcop diecezan fără de care nu pot fi luați în lista de candidare.

Doritorii de a ocupa acest post sunt poștiți a-și înainta cererile de concurs, cu actele cuvenite adresate Consiliului parohial din Prigor prin Prea Onoratul oficiu protopresbiteral al Mehădiei în Prigor, având totodată să se prezinte în vre-o Duminecă s'au sărbătoare în sf. biserică cu prealabila încuviințare a protopresbiterului tractual spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic, dar nicidecum în ziua de alegere.

Prigor în ședința Consiliului parohial ținută la 27 Noemvrie 1932.

Iosif Câmpianu m. p.
președinte.

Iosif Toader m. p.
notar.

În conțelegere cu Oficiul protopresbiteral.

Pentru îndeplinirea postului de paroh la parohia de clasa II-a din Mătrnicul-mare, protopresbiteratul Caransebeș, se escrie din nou concurs cu termen de 30 zile dela publicare în „Foaia Diecezană” cu,

Emolumentele :

1. Două sesiuni parohiale în estindere de 60 jughere pământ, după care alesul preot, va plăti dările publice.

2. Stola și birul parohial sunt cele uzitate.

3. Intravilan cu casă parohială și dependențe.

Doritorii de a ocupa acest post, vor înainta petițiunea adresată Consiliului parohial din Mătrnicul-mare, Prea Onoratului Oficiu Protopresbiteral din Caransebeș, având a se prezenta în vr-o Duminecă sau sărbătoare în biserică pentru a-și arăta desteritatea în cântare și oratorie, dar nu în ziua de alegere.

Recurenții vor avea și încuviințarea Prea Sfințitului Episcop Diecezan și a Prea Onoratului Protopresbiter tractual.

Mătrnicul-mare, din ședința Consiliului parohial ținută în 26 Octomvrie 1932.

Eftimie Lăpăduș
preș. cons. parohial.

Ștefan Dumitrescu
not. cons. parohial.

În conțelegere cu oficiul protopresbiteral. 2—3

Consiliul parohial al bisericii ort. rom. din Biniș în baza decisului No. 5457 B. ex 1932 al Consiliului Eparhial: din 24 Octombrie 1932, deschide concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Foaia Diecezană” pentru ocuparea postului de Capelan pe lângă neputinciosul preot Solomon Andreescu în parohia de clasa II-a din Biniș protopresbiteratul Bocșa-Montană.

Emolumente :

1. $\frac{1}{2}$ din sesiunea parohială constătătoare din 16 jugăre pământ arabil și fânaș.

2. $\frac{1}{2}$ din birul parohial uzitat.

3. $\frac{1}{2}$ din venitele stolare uzitate.

4. În lipsă de casă parohială deocamdată, alesul se va îngriji singur de locuință având a și plăti și impozitele după pământul ce îl folosește și după venite.

Doritorii de a ocupa acest post sunt poștiți a-și înainta cererile de concurs cu actele cuvenite adresate consiliului parohial din Biniș prin Prea On. Oficiu Protopresbiteral al tractului Bocșa-montană.

Concurenții sunt poștiți să se prezinte în vre-o Duminecă sau Sărbătoare în sfânta biserică cu prealabila încunoștințare a Protoprezbiterului tractual și având încuviințarea P. S. Domn Episcop Diecezan, pentru a-și dovedi desteritatea în cântare și oratorie.

Biniș din ședința consiliului parohial ținută la 6 Noemvrie 1932.

Solomon Andreescu
Președinte.

Ștefan Iorgovan
Secretar.

În conțelegere cu oficiul Protopresbiteral al tractului Bocșa-montană.

2—3

Petru Ieremia
Adm protopresb.

Aducem la cunoștința On. public cetitor, că

Calendarul Românului

PE ANUL

1 · 9 · 3 · 3

— ANUL AL XLV-LEA —

a apărut și se află de vânzare
la Librăria Diecezană cu
prețul de 20 Lei.

Tipografia și Librăria Diecezană
CARANSEBEȘ